

До здійснення правоохоронної діяльності на деокупованих територіях залучаються військові частини (підрозділи) Національної гвардії України, на які покладено функції з охорони громадського порядку, територіальні органи Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях і місті Києві, а також їх відокремлені підрозділи.

Взаємодія між Національною гвардією України та Національною поліцією України щодо здійснення правоохоронної діяльності на деокупованих територіях реалізується шляхом: спільного патрулювання нарядами вулиць, площ, парків, скверів, вокзалів, аеропортів, морських та річкових портів, інших публічних (громадських) місць; забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових та спортивних заходів, а також під час заходів у публічних (громадських) місцях за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона; проведення спільних заходів з метою стабілізації оперативної обстановки в разі її загострення в межах території однієї чи декількох адміністративно-територіальних одиниць. Під час здійснення правоохоронної діяльності на деокупованих територіях Національна поліція України взаємодіє з Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, Державною службою України з надзвичайних ситуацій та Державною міграційною службою України.

Список використаних джерел

1. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квіт. 2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18/ed20220507#Text>
2. Логвиненко Б. О. Адміністративно-правове забезпечення деокупації та реінтеграції окупованої території Автономної республіки Крим та міста Севастополя. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 2. С. 126–130.
3. Котелюх М. Особливості забезпечення охорони правопорядку на деокупованих територіях. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. Спец. вип. № 1. С. 20–26.
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
5. Про Національну гвардію України: Закон України від 13 берез. 2014 р. № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>
6. Особливості здійснення правоохоронної діяльності на деокупованих територіях: навч. посіб. / Є. С. Назимко, Т. І. Пономарьова, С. В. Лосич та ін. Київ: Алерта, 2024. 242 с.
7. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: постанова Кабінету Міністрів України від 16 груд. 2015 р. № 1052. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF#Text>

Науменко Сергій Геннадійович, доцент кафедри економіко-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології НАВС, доктор філософії в галузі права

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД І ВИКЛИКИ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Одна з найпоширеніших цитат серед фахівців з комплаєнсу – «гроші не зупиняються на кордоні». Це речення пов'язане з блискучою роботою письменника та журналіста Олівера Буллоу «Грошокрай» (Oliver Bullough, «Moneyland») [1]. Цей вислів чудово відображає реальність, особливо якщо врахувати транснаціональний характер фінансової злочинності. Постійний рух світової економіки до глобалізації та взаємопов'язаність фінансових систем створили майже ідеальну основу для злочинів, пов'язаних з веденням тіньового бізнесу.

Результатом є зростання стійких, невлених глобальних мереж фінансової злочинності, здатних відмивати доходи від злочинів, таких як незаконний обіг наркотиків, торгівля людьми та шахрайство, які впливають на великі верстви населення, в яких ці мережі працюють.

Оцінки глобального відмивання грошей різняться, але Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC) оцінює його в діапазоні від 2 % до 5 % світового ВВП, що становить від 800 млрд до 2 трильйонів доларів США щорічно. У трендах 2025–2026 років спостерігається стрімке зростання використання криптовалют для легалізації доходів, а також висока залученість ринку нерухомості (до 74 % великих схем). При цьому правоохоронні органи в усьому світі виявляють та конфіскують менше ніж 1 % від загального обсягу незаконних фінансових потоків [2].

Європол оцінює вартість підозрілих фінансових транзакцій у Європі в сотні мільярдів євро щороку. Згідно з їхніми звітами, обсяг незаконних фінансових потоків становить приблизно 1,3 % від ВВП Євросоюзу.

Згідно зі звітом *EU SOCTA 2025* майже 70 % злочинних мереж, що діють в ЄС, використовують той чи інший вид відмивання грошей для фінансування своєї діяльності та приховування активів, а статистика ефективності конфіскації залишається критично низькою: за даними Європолу та Transparency International, правоохоронні органи ЄС конфіскують лише 1,1 % – 2,2 % від загальних об'ємів злочинних доходів. Тобто

понад 98 % коштів залишаються в розпорядженні злочинців [3]. У 2025 році Європейська банківська організація (ЕБА) повідомила, що 70 % національних наглядових органів вбачають високі або зростаючі ризики відмивання грошей у секторі фінтеху та криптоактивів.

Банківська система є центральною ланкою в глобальній системі протидії відмиванню коштів (AML), оскільки саме через банки проходить основний потік капіталу для легалізації. У 2025–2026 роках її роль трансформувється з пасивного контролера на активного учасника безпеки з використанням ШІ.

Базельський комітет з банківського нагляду (BCBS) видає рекомендації, щоб допомогти банкам запобігати відмиванню грошей та фінансуванню тероризму, встановлюючи міжнародні стандарти управління ризиками в банківській системі. Ці рекомендації радять банкам інтегрувати боротьбу з відмиванням грошей (AML) та фінансуванням тероризму (CFT) у їх загальну систему управління ризиками. BCBS також співпрацює з іншими органами, такими як Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), для боротьби з фінансовими злочинами.

Ключові зобов'язання банків в рамках Базельських рекомендацій: впроваджувати надійні політики KYC та ідентифікацію клієнтів на основі ризиків; встановлювати механізми внутрішнього контролю та незалежного аудиту; призначати відповідального за дотримання вимог на рівні вищого керівництва; вести облік ідентифікації клієнтів та історії транзакцій; своєчасно повідомляти про підозрілу активність відповідним органам [5].

Безумовно, ключовим суб'єктом в напрямку протидії відмиванню грошей в міжнародному масштабі є Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей (ФАТФ) (Financial Action Task Force on Money Laundering) – міждержавний орган, метою роботи якого є розвиток і впровадження на міжнародному рівні заходів і стандартів з боротьби щодо відмивання грошей.

За оцінками ФАТФ та інших міжнародних організацій, Україна має *«середній-високий» (medium-high) рівень ризику. Україна не входить до Переліку країн FATF, які були визначені як такі, що мають стратегічні недоліки у сфері протидії відмиванню грошей.*

Актуальний статус України у FATF (2026): відсутність у списках ризику: в оновлених списках від 13 лютого 2026 року Україна не значиться серед країн з високим рівнем ризику («чорний список») або тих, що потребують посиленого моніторингу («сірий список»); режим моніторингу: Україна перебуває під процедурою «посиленого подальшого спостереження» (enhanced follow-up) з боку регіонального органу MONEYVAL.

Рейтинги технічної відповідності: в останніх звітах Україна покращила оцінки за окремими Рекомендаціями:

- рекомендація 5 (злочин фінансування тероризму) – підвищено з «частково відповідає» до «значною мірою відповідає»;
- рекомендація 35 (санкції) – підвищено з «частково відповідає» до «значною мірою відповідає» [6].

Україна активно працює над включенням Росії до «чорного списку» FATF через ризики фінансування тероризму, проте станом на лютий 2026 року членство РФ залишається лише призупиненим.

В умовах повномасштабного вторгнення, Україна, загалом, та її банківський сектор, зокрема, стикаються зі значними викликами, пов'язаними зі злочинністю, ризиками легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупцією.

За визначенням авторитетних міжнародних дослідників *KnowYourCountry* «тривалий конфлікт загострив різноманітну злочинну діяльність, включаючи торгівлю людьми, торгівлю зброєю та кіберзлочини, тоді як судова система бореться з корупцією та відсутністю незалежності. Однак уряд продемонстрував стійкість, організувавши оборонні та економічні заходи під час війни, сприяючи підвищенню довіри до посадовців та співпраці між громадянським суспільством та органами державної влади» [7].

Фінансові установи та підрозділи фінансової розвідки провідних країн світу стикаються зі спільними викликами у боротьбі з фінансовою злочинністю, незважаючи на те, що вони підпадають під дію різних законів та регуляторних вимог через географічні відмінності.

Фінансова розвідка має вирішальне значення в банківському секторі ЄС для боротьби з фінансовими злочинами через підрозділи фінансової розвідки, які аналізують повідомлення про підозрілі операції та надають результати розслідувань правоохоронним органам. Її важливість полягає в забезпеченні боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму шляхом зв'язку фінансових установ з органами влади, підтримки аналізу даних та обміну інформацією через кордони, а також забезпечення дотримання нормативних актів, таких як директиви Союзу щодо боротьби з відмиванням грошей.

Трансформації в сфері ПВК/ФТ (протидії відмиванню коштів/фінансуванню тероризму – AML) передбачають завершення передачі повноважень у сфері AML від Європейського банківського

управління (ЕВА) до AMLA у 2026 та повну імплементацію нових правил (Single Rulebook та 6-та Директива) державами-членами до липня 2027.

Українське регулювання у сфері ПВК/ФТ наразі перебуває на етапі максимального зближення з європейськими нормами в межах виконання вимог для вступу до ЄС [8].

Порівнюючи ключові аспекти європейського та українського регулювання варто зазначити наступні спільні риси та відмінності за напрямками:

1. Законодавча база

ЄС: Переходить від Директив (які кожна країна адаптувала по-своєму) до Єдиного зводу правил (Single Rulebook) та Регламентів прямої дії. Це створює ідентичні умови для банків в усьому Євросоюзі.

В Україні фундаментальним актом у сфері фінансового моніторингу є Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Він уже значною мірою базується на 4-й та 5-й Директивах ЄС. Наразі Національний банк України активно адаптує підзаконні акти (зокрема, змінами у Постанові № 65 від 19.05.2020 «Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу») до вимог 6-ї Директиви та нових стандартів FATF [9].

2. Структура нагляду

ЄС: Створення AMLA – центрального наднаціонального органу, який буде прямо штрафувати найбільші банки. Це позбавляє великі фінансові установи можливості «домовлятися» з лояльними національними регуляторами.

Україна: Нагляд залишається централізованим у межах НБУ. На відміну від ЄС, де нагляд був фрагментованим, в Україні НБУ має надзвичайно жорсткі та оперативні інструменти впливу на банки (від величезних штрафів до відкликання ліцензії) [10].

Щодо вимог ЄС по розкриттю кінцевих бенефіціарних власників (КБВ), Україна має один із найсуворіших режимів у світі. Попри війну, відновлено обов'язок подання інформації про КБВ. Українські банки часто вимагають значно детальніший пакет документів для підтвердження джерела статків, ніж середньостатистичний банк у ЄС [11].

Також в регулюванні щодо політично значущих осіб (PEP) в ЄС статус PEP зазвичай має часові обмеження (наприклад, 12 місяців після звільнення з посади), після чого рівень ризику знижується. В Україні у 2023 році повернуто довічний статус PEP. Це жорсткіша норма, ніж мінімальні вимоги ЄС, що створює значне навантаження на комплаєнс-відділи українських банків та самих клієнтів [12].

Висновки. Як слушно зауважують провідні європейські експерти та дослідники *Банки є «першою лінією оборони» (gatekeepers – вартові) у системі фінансового моніторингу*. Саме через банківські рахунки проходить переважна більшість операцій, що робить цей сектор ключовим фільтром для брудних грошей [13]. Оскільки Україна прагне членства в ЄС, вітчизняні банки вже зараз мають готуватися до того, що в майбутньому вони можуть потрапити під моніторинг AMLA. Це вимагає від НБУ ще більш жорсткої синхронізації внутрішніх процедур із Франкфуртом. У сучасних умовах глобальних конфліктів та політичної турбулентності, банківський сектор є не просто посередником, а критичною інфраструктурою фінансової безпеки, де ефективність фінансового моніторингу прямо конвертується у здатність держави протидіяти зовнішнім та внутрішнім загрозам. За оцінками спеціалістів з фінансового моніторингу Національного банку, виклики воєнного часу перетворили фінансовий моніторинг із суто бюрократичної процедури на інструмент гібридної війни, де банківська система виконує функцію захисту економічного суверенітету [14].

Список використаних джерел

1. Буллоу О. Moneyland. Грошокрай: чому злочоді та шахраї керують світом і як це змінити / пер. з англ. М. Климчук. Харків : Віват, 2020. 432 с.
2. Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC): офіційний сайт. URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/index.html>
3. Europol. The changing DNA of serious and organised crime: EU Serious and Organised Crime Threat Assessment 2025 (EU-SOCTA). 2025. URL: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/changing-dna-of-serious-and-organised-crime>
4. European Public Prosecutor's Office (EPPO). Annual Report 2025. 2025. URL: <https://www.eppo.europa.eu/assets/annual-report-2025/index.html>
5. Базельський комітет з банківського нагляду. Основні принципи ефективного банківського нагляду. Банк міжнародних розрахунків, 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Core_Principles_for_effective_banking_supervision-April_2024_ua.pdf?v=7
6. Financial Action Task Force (FATF) : офіційний сайт. URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/home.html>
7. KnowYourCountry. Ukraine Country Summary. 2025. URL: <https://www.knowyourcountry.com/ukraine/>
8. Марченко І. О. Гармонізація законодавства України з правом ЄС у сфері регулювання фінансових послуг. *Журнал східноєвропейського права*. 2026. № 144.

9. OECD. Mapping Ukraine's Financial Markets and Corporate Governance Framework for a Sustainable Recovery. Paris: OECD Publishing, 2025. URL: https://www.oecd.org/en/publications/mapping-ukraine-s-financial-markets-and-corporate-governance-framework-for-a-sustainable-recovery_866c5c44-en.html
10. Aidoo, S., Venditti, A., Döhner, H., & Hamzah, F. Regulatory Frameworks for Combating Financial Crime in Emerging Markets. 2025. URL: https://www.researchgate.net/publication/393091275_Regulatory_Frameworks_for_Combating_Financial_Crime_in_Emerging_Markets
11. Петрюк Д. А. Фінансовий моніторинг та боротьба з відмиванням коштів: міжнародні стандарти та українська практика. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2025. Вип. 1. URL: https://apnl.dnu.in.ua/1_2025/1_2025.pdf
12. Коломоєць Т. О., Євтушенко Д. С., Титаренко М. В. Довічний фінансовий моніторинг: чи «якісним» є нормативне закріплення визначення «політично значущих осіб»? *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 10. URL: https://www.lsej.org.ua/10_2023/159.pdf
13. Shepherd K. L. Guardians at the Gate: The Gatekeeper Initiative and the Risk-Based Approach for Transactional Lawyers. *ABA Real Property, Trust and Estate Law Journal*. 2009. № 43(4). P. 607–671.
14. Національний банк України: фінансовий моніторинг. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/monitoring>

Неклонський Ігор Михайлович, старший викладач кафедри організації і проведення аварійно-рятувальних робіт НУЦЗ України, кандидат військових наук

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ КЕРІВНИХ ПРИНЦИПІВ І МЕТОДОЛОГІЇ INSARAG У НАЦІОНАЛЬНУ СИСТЕМУ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Внаслідок збройної агресії російської федерації населені пункти України та об'єкти критичної інфраструктури зазнають руйнувань через ведення активних бойових дій, завдання повітряних ударів та артилерійських обстрілів. При цьому, характерною особливістю останнього періоду є збільшення випадків масового руйнування будівель і споруд. Процес ліквідації наслідків таких надзвичайних ситуацій (НС) обумовлює: необхідність залучення значної кількості сил та засобів цивільного захисту у короткий час; ведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт (АПНР) на великій площі; тривалий період ведення робіт у складних умовах; великий обсяг надання домедичної допомоги; необхідність організації життєзабезпечення рятувальників і постраждалого населення.

В таких умовах міжнародне співробітництво стає основою для забезпечення безпеки громадян. Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) є ключовим органом сектору безпеки і оборони України, що відповідає за реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту (ЦЗ), і відповідно [1, ст. 137] здійснює представництво України в міжнародних організаціях з питань ЦЗ. Серед ключових напрямків співробітництва контакти і практичні програми взаємодії зі структурами ООН, Ради Європи і Європейської Комісії, НАТО, інших організацій, а також розвиток міжнародних зав'язків на двосторонній основі [2].

З іншого боку, активні інтеграційні процеси України з ЄС і НАТО вимагають не тільки імплементації міжнародних норм проведення АПНР, а й ефективної участі національних рятувальних сил в міжнародних пошуково-рятувальних операціях. Якщо розглядати питання ліквідації наслідків НС пов'язаних з масовим руйнуванням будівель і споруд, то з 2014 року Україна має акредитацію системи міжнародної допомоги INSARAG (The International Search and Rescue Advisory Group). Проте свою відповідність необхідно підтверджувати кожні 5 років.

Таким чином, з урахуванням сучасних безпекових умов, необхідно акцентувати увагу на окремих аспектах імплементації керівних принципів та методології INSARAG в національну систему діяльності сил цивільного захисту в частині, що стосується організації або участі у міжнародних пошуково-рятувальних операціях у разі виникнення НС пов'язаних з масовим руйнуванням будівель і споруд.

По-перше. Відповідно рекомендацій INSARAG [3] система міжнародного реагування представлена у вигляді циклу, який включає такі фази:

1. Готовність – описується період між реагуванням на НС протягом якого аналізується досвід попереднього реагування, робляться відповідні висновки, розробляються пропозиції для удосконалення, проводяться навчання, планування реагування у майбутньому.
2. Мобілізація – описуються дії, які необхідно вжити негайно після виникнення НС, а також процес підготовки пошуково-рятувального загону (ПРЗ) до надання допомоги країні, яка зазнає лиха.
3. Пошуково-рятувальні роботи (ППР) – описуються всі необхідні дії з моменту прибуття ПРЗ до центру ООН з приймання/відправлення команд (RDC), реєстрації у міжнародному польовому координаційному центрі (OSOCC), доповіді місцевим органам управління (LEMA), проведення пошуково-рятувальних робіт до моменту отримання вказівки від місцевої влади про їх завершення.
4. Демобілізація – описуються всі необхідні дії з моменту отримання ПРЗ інструкцій про припинення ППР, підготовки до вибуття, координація вибуття загонів через OSOCC та від'їзд загонів із країни, яка зазнала лиха через RDC.